

ОСВІТНІЙ ОКРУГ ЯК ІННОВАЦІЙНА МОДЕЛЬ УПРАВЛІННЯ В УМОВАХ ПРОФІЛЬНОГО НАВЧАННЯ: ЕКСПЕРИМЕНТ ТРИВАЄ

Л. А. Гуцан

Україна, м. Київ, Інститут проблем виховання НАПН України

Впровадження якісної освіти сьогодні, це не лише забезпечення певної суми знань, умінь, навичок і навіть компетентностей, які відповідають державним стандартам, якісна освіта можлива лише при створенні умов для побудови кожною дитиною індивідуальної освітньої траєкторії, що залежатиме від її здібностей, нахилів, уподобань, буде спрямована на їх розвиток, допомагатиме в самовизначенні та успішній самореалізації і яка неможлива без профілізації старшої школи.

За останні роки в освітній галузі відбуваються реформаційні процеси, спрямовані на досягнення рівня найкращих світових стандартів. Важливим кроком у цьому напрямі стала поява стратегічних освітніх нормативних документів Концепції профільного навчання в старшій школі та Концепції державної системи професійної орієнтації населення. В цих документах закладені основи нової парадигми освіти - орієнтації на новий тип гуманістично-інноваційної освіти, її конкурентоздатності в європейському та світовому просторах.

З огляду на вище сказане, в контексті нашого дослідження важливе теоретичне і практичне значення мають праці, присвячені розкриттю особливостей побудови профільної школи, специфіці організації професійної орієнтації учнівської молоді в сучасних умовах Е. Зеєра, Л. Йовайши, І. Уличного, М. Піддячого, О. Пилипчука, В.Сидоренка, В. Синявського, М. Янцура та ін. Проблеми організації й діяльності освітніх округів у контексті оптимізації ЗНЗ розкриті в працях Д. Дейкуна, Ю. Луковенка, А. Мазака, С. Сологуба та Л. Юрчака. Низка сучасних досліджень Т. Бобко, М. Коляновської, А. Назарчука, В. Туляєва присвячені розкриттю ефективних профорієнтаційних технологій при підготовці школярів до професійного самовизначення в умовах розбудови сучасної школи.

Вчені у своїх дослідженнях вказують найчастіше на те, що зазвичай, знайомство з майбутньою професією старшокласниками відбувається на основі зовнішньої привабливості, наприклад, за рівнем зарплатні, іміджу установи, престижності професії, за прикладом батьків, друзів тощо. При цьому ігноруються, нехтуються

якості власної особистості. Останнє відбувається тому, що людина, як правило, краще знає об'єктивну дійсність (навчальний предмет, робоче місце тощо), ніж свої суб'єктивні психологічні властивості.

Водночас більшість сучасних професій – дуже складні та потребують ретельного глибинного пізнання, до того ж їх кількість сягає тисяч. Слід зважати на те, що в умовах сьогодення “...престижними у нашому суспільстві стають професії, які відповідають погребам нових, що народжуються, форм економіки. У той же час такі традиційні професії як педагог, лікар, військовий, міліціонер тощо стають мало привабливими. Це призводить до плінності кадрів у відповідних галузях діяльності, дискваліфікації непотрібних для певних галузей народного господарства спеціалістів і їх масового відтоку в інші. Наслідком є нестача висококваліфікованих спеціалістів у найважливіших для суспільства сферах: охороні здоров'я, освіті, соціальному захисті населення та інші” [1, с. 374].

Саме тому сучасному старшокласнику потрібна професійна кваліфікована допомога у вирішенні проблеми вибору майбутньої професійної діяльності, вибору закладу навчання, вибору своєї життєвої перспективи. Однією з необхідних умов, що забезпечують належну якість професійної підготовки, є відповідна матеріально-технічна база, яка у більшості шкіл слабка, особливо в сільській місцевості. З огляду на вище сказане, існує очевидна суперечність: з одного боку, необхідність підготовки випускників шкіл до усвідомленого вибору професії та продовження освіти у відповідності з нею, з іншого – невідповідність умов для реалізації цього завдання.

Пошук інноваційних моделей організації навчання актуалізував ідею створення мережі освітніх округів. Створення та функціонування освітніх округів законодавчо унормоване ст.9 Закону України “Про загальну середню освіту”, та “Постановою Кабінету Міністрів України” від 27 серпня 2010 року № 777 затверджено Положення про освітній округ [6].

Важливим критерієм підбору територій для об'єднання в освітні округи має бути саме критерій повноти освітніх послуг. Тобто на території округу повинно бути все, що потрібно для освітньої системи, починаючи від дошкільних установ і закінчуючи можливістю тісної взаємодії з вищими навчальними закладами II, III, IV рівнів акредитації. На нашу думку, метою такої взаємодії є підвищення якості освіти та її відповідності сучасним стандартам на основі ефективного використання потенціалу ресурсів кожного навчального закладу, координації та консолідації зусиль усіх суб'єктів освітнього округу. При цьому звільнення та перерозподіл ресурсів між

освітніми закладами – суб'єктами освітнього округу сприятиме створенню нових освітніх можливостей, зокрема розвитку матеріально-технічної бази відповідно до сучасних вимог.

Іншими словами, налагодження ефективної діяльності освітнього округу сприятиме створенню належних умов для забезпечення учасникам навчально-виховного процесу рівного доступу до якісної дошкільної, загальної середньої, позашкільної освіти, довузівської, допрофесійної підготовки; координації взаємодії суб'єктів округу з питань реалізації законодавства в галузі освіти, ефективного використання кадрового потенціалу, навчально-методичної та матеріально-технічної бази. А найголовніше - створюється послідовна, багатоступенева система надання учням якісних освітніх послуг. Освітній округ є складовою державно-громадської системи освіти, її територіальною підсистемою. Виокремлення в ній освітніх округів спричинене необхідністю враховувати запити місцевого населення, актуальні і перспективні потреби соціально-економічного та соціокультурного розвитку території.

Світовий досвід показує, що підстави для виокремлення освітніх округів можуть бути різними. Наприклад, соціокультурні (збереження і розвиток національно-культурних традицій, спільності мови, конфесійних відмінностей – Бельгія), економічні (вирівнювання податкової бази – США), організаційні (децентралізація управління освітою та побудова у межах навчальних округів автономної системи освіти, часто з домінуючим уній ВНЗ, зазвичай, університетом – Франція). Іноді це диктується традиційними для території потребами промисловості у кваліфікованих робітничих кадрах (“Професійні навчальні округи” в США). Та найчастіше поділ на навчальні округи здійснюється з урахуванням багатьох критеріїв, причому в більшості випадків їхні межі збігаються з адміністративними межами територій. У системі української освіти вони формуються за адміністративно-територіальним принципом.

Освітній округ, по суті є інноваційною структурою, діяльність якої формується шляхом об'єднання навчально-виховних закладів у межах відповідної адміністративно-територіальної одиниці для вирішення належних умов для забезпечення навчально-виховного процесу, реалізації допрофільної підготовки і профільного навчання, розвиток творчих здібностей, нахилів, обдарувань дітей, впровадження сучасних освітніх технологій.

Можна з впевненістю стверджувати, що ефективність організації профільного

навчання в освітньому окрузі визначається широтою вибору профілів і неформальним підходом до організації навчання учнів за обраними профілями. Коли допрофільна підготовка та профільне навчання забезпечуватимуться на базі опорного закладу, предмети можуть викладатися як педагогічними працівниками опорного закладу, так і викладачами навчальних закладів – суб'єктів округу. Для проведення факультативних занять, курсів за вибором, занять у спортивних гуртках і спортивних секціях можуть залучатися працівники закладів культури, охорони здоров'я, фізичної культури і спорту на договірних умовах відповідно до законодавства. Усе це не завжди можна забезпечити в умовах окремого навчального закладу, оскільки в сільських регіонах немає сучасної інфраструктури, що могла б задовольнити запити кожної дитини; сільські школи в основному малокомплектні і тому однопрофільні, тобто фактично учень позбавлений можливості вибирати профіль, який йому до вподоби.

Отже, підсумовуючи вище сказане, зазначимо, що створення освітнього округу та ефективне забезпечення профільного навчання в ньому є багатоаспектна проблема, яка потребує вирішення різноманітних завдань: формування єдиної нормативної бази, розроблення відповідного програмного забезпечення, створення освітніх сайтів округів та наповнення їх необхідним контентом. В умовах мережевої роботи в освітньому окрузі зростиме кількість координаційних та коопераційних взаємодій педагогів, розшириться можливість комплексного використання різних організаційних форм підвищення кваліфікації, сформується нові технологічні ланцюжки.

Література:

1. Захаров Н. Н. Профессиональная ориентация школьников / Н. Н. Захаров. – М. : Просвещение, 1988. – 270 с.
2. Побірченко Н. А. Людина і праця : навч. посіб. для 10-го кл. / Побірченко Н. А., Сергєєнкова О. П., Підтілок І. В. – К. : Наш час, 2006. – 180 с.
3. Побудова кар'єри : прогр. для 10–11 кл. загальноосвіт. навч. закл. / АПН України, Ін-т проблем виховання АПН України; [наук. консультант І. Д. Бех; уклад.: О. В. Мельник, Л. А. Гуцан, С. М. Дятленко та ін.]. – К. : Мегапринт, 2007. – 34 с.
4. Полякова В. А. Школа и выбор профессии / В. А. Полякова, С. Н. Чистякова, Г. Г. Агапова. – М. : Педагогика, 1987. – 176 с.
5. Програма “Людина і світ професій” : для загальноосвіт. навч. закл. : (8–9 кл.) / АПН України, Ін-т проблем виховання АПН України; [наук. консультант І. Д. Бех; уклад.: О. В. Мельник, Л. А. Гуцан, С. М. Дятленко та ін.] // Сіл. школа України. – 2007. – Листоп. (№ 11). – С. 56–66
6. Постанова Кабінету Міністрів України від 27.08.2010 №777 “Про затвердження Положення про освітній округ” [Електрон, ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua>].